

UNIwersytet
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Wydział Nauk Ekonomicznych
i Zarządzania

Toruń, dnia 25.03.2022

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Patrycji Bytner
„Wpływ zmian technologicznych na sektor usług finansowych”

przygotowanej pod kierunkiem
Prof. dr hab. Agnieszki Alińskiej

Badanie złożonej rzeczywistości ekonomicznej pozostaje niezmiennie podstawowym zadaniem naukowym. Magister Patrycja Bytner wybrała za przedmiot rozprawy doktorskiej temat wpływu zmian technologicznych na sektor usług finansowych.

Trafny wybór tematu zwraca uwagę na rozeznanie Autorki w problematyce współczesnego rynku kapitałowego. Podkreślam zdecydowanie poważne znaczenie teoretyczne i praktyczne wybranego tematu.

Podjęty problem badawczy jest interesujący i adekwatny dla opracowania rangi rozprawy doktorskiej. Nie ma wątpliwości, iż analiza aktualnego stanu wpływu zmian technologicznych na funkcjonowanie sektora usług finansowych oraz wskazanie na możliwe rozwiązania w przyszłości są wystarczająco naukowo uzasadnione. Właśnie teraz kształtowany jest nowy model świadczenia usług finansowych z wykorzystaniem nowych technologii w skali międzynarodowej.

Ponadto, okres wieloletnich i poważnych zaburzeń gospodarczo-społeczno-finansowych nadaje dodatkowo szczególnej wagi i aktualności rozważaniom i badaniom zawartym w rozprawie doktorskiej.

Należy podkreślić, iż rozprawa doktorska wpisuje się w szeroki nurt współczesnych badań nad efektywnością rynku finansowego z korzyścią dla społeczeństwa i gospodarki.

OCENA FORMALNA

W pracy sformułowano cel główny: weryfikacja postaw klientów i analiza jakościowa wdrażanych innowacji w masowych usługach bankowych.

Sformułowano również cele pomocnicze:

1. Identyfikacja najważniejszych przemian w systemie finansowym wpływających na zmianę otoczenia konkurencyjnego w sektorze usług bankowych.
2. Określenie znaczenia badania preferencji klientów oraz czynników wpływających na adaptację technologiczną na gruncie ekonomii behawioralnej oraz teorii adaptacji innowacji.
3. Określenie najważniejszych zmian w świadczeniu masowych usług finansowych przez banki w Polsce oraz dostosowywania ich strategii do konkurencyjnego otoczenia instytucji technologicznych (FinTech).

4. Analiza powszechności wykorzystania nowoczesnych usług finansowych determinowanych rozwojem nowych technologii wraz ze wskazaniem preferencji w modelu ich wykorzystania oraz czynników różnicujących klientów usług masowych.
5. Identyfikacja postaw klientów wobec nowych technologii w usługach finansowych w Polsce.

W rozprawie sformułowano hipotezę główną oraz cztery pomocnicze hipotezy badawcze.

Hipotezę główną rozprawy sformułowano następująco: wpływ rozwoju technologicznego na sektor usług bankowych jest zjawiskiem złożonym, który wykracza poza zmiany technologiczne obejmując szersze ujęcie odnoszące się także do problematyki preferencji i wiedzy klientów, adaptacji innowacyjnej oraz zmian jakościowych w usługach masowych świadczonych dla klientów indywidualnych.

W celu weryfikacji hipotezy głównej wskazano na konieczność weryfikacji czterech hipotez pomocniczych:

- Nowe rozwiązania technologiczne inspirowane przez FinTechy wpływają na kształtowanie się innowacyjnych produktów i usług w sektorze bankowości tradycyjnej, determinując kierunek zmian w otoczeniu konkurencyjnym dla rynku usług bankowych;
- Adaptacja nowych technologii w usługach finansowych u klientów przebiega w sposób nieliniowy i jest determinowana czynnikami społeczno-ekonomicznymi przy wysokim udziale znaczenia preferencji oraz wiedzy klientów;
- Rozwój technologiczny w usługach finansowych może w przyszłości stanowić istotny czynnik różnicujący klientów pod względem komfortu i jakości wykorzystania różnorodności ofert oraz cen usług finansowych;
- Złożoność procesu adaptacji nowoczesnych usług finansowych stanowi jedną z najważniejszych barier ich rozwoju i szerszego wykorzystania w społeczeństwie.

Cele rozprawy i hipotezy badawcze zdeterminowały etapy postępowania badawczego, a poprzez to także zakres i ogólną konstrukcję rozprawy.

Rozprawa doktorska obejmuje 322 strony i składa się ze Wstępu, 5 rozdziałów oraz Zakończenia. Rozdziały następują po sobie w logicznej kolejności i stanowią spójną całość. Wewnętrzna struktura poszczególnych rozdziałów jest przemyślana. Zachowano też właściwe proporcje pracy pomiędzy rozdziałami. Całość ilustrowana jest wykresami, schematami oraz tabelami. Zarówno wykresy, schematy, jak i tabele są prawidłowo umiejscowione w tekście oraz opatrzone adekwatnym komentarzem.

W rozprawie zachowano klasyczny układ pracy naukowej z podziałem na część teoretyczną i praktyczną. Jest to sprawdzony i wartościowy układ opracowania naukowego. Ponadto, co ważne, występuje część aplikacyjna opracowania.

Należy również podkreślić, iż rozprawa została przygotowana bardzo starannie pod względem edytorskim.

Oceniając aspekty formalne recenzowanej pracy można zgłosić następujące uwagi.

Pierwsza dotyczy sformułowanego celu głównego rozprawy. W zasadzie są to dwa cele. Spójnik „i” rozstrzyga tę kwestię. Są to weryfikacja postaw klientów (wobec czego ?) i analiza jakościowa wdrażanych innowacji w masowych usługach bankowych. Jest to jednak kwestia precyzji formułowania celów. Intencje Autorki są bowiem jasne.

Inna uwaga także dotyczy precyzji, a więc wymiennego stosowania pojęć „usługi bankowe” (cel pomocniczy 1) i „usługi finansowe” (cele pomocnicze 4 i 5). Tymczasem pojęcie „usługi finansowe” jest szersze niż pojęcie „usługi bankowe”.

Podobnie sugestie można zgłosić w zakresie formułowania hipotez pomocniczych (H1 vs. H2, H3, H4).

Usprawiedliwienie dla zapisów Autorki jest podobne, jak w przypadku formułowania celów.

Sugestia dodatkowa: hipoteza pomocnicza 3 ma charakter wniosku aplikacyjnego z uwagi na odniesienia do przyszłości. Badać możemy jedynie przeszłość i teraźniejszość. Przyszłość jest bowiem nieznana, stąd nieweryfikowalna naukowo.

Zgłoszone uwagi formalne mają w pewnym stopniu charakter dyskusyjny, ale nie wpływają na ocenę strony formalnej rozprawy. Ocena formalna rozprawy jest pozytywna.

OCENA MERYTORYCZNA

Omawiając treść rozprawy stwierdzam, że można wskazać na szereg istotnych zalet recenzowanej rozprawy. Szczególnie wyróżniam opisane poniżej.

Przede wszystkim, zwracam uwagę na naukowe i praktyczne znaczenie podjętego tematu badawczego. Temat dotyczy rzeczywiście bardzo istotnego problemu funkcjonowania współczesnego rynku finansowego. Podjęty temat należy postrzegać w szerokim kontekście. Jest to temat ważny zarówno dla instytucji finansowych, akcjonariuszy instytucji finansowych, a przede wszystkim dla klientów instytucji finansowych.

Pozytywnie oceniam zastosowane metody badawcze. W każdym postępowaniu badawczym dobór metod ma kluczowe znaczenie dla uzyskania rzetelnego wyniku naukowego.

Należy też wyeksponować fakt opracowania rozprawy na obszernych i zróżnicowanych krajowych i zagranicznych źródłach literaturowych, co pozwoliło na przygotowanie pracy na wysokim poziomie merytorycznym. Zaawansowane studia literaturowe oraz analiza danych umożliwiły twórcze rozwinięcie badań w oparciu o dotychczasowy dorobek nauki w wybranym temacie.

Rozdziały I i II stanowią rzetelne fundamenty teoretyczne rozwiązania problemu badawczego. Zaprezentowanie podstaw teoretycznych oceniam bardzo wysoko.

Kolejne rozdziały mają charakter empiryczny.

Pozytywnie oceniam rzeczowy opis usług finansowych z wykorzystaniem nowych technologii w zakresie płatności, kredytów i pożyczek, oferty depozytowej oraz usług dodanych.

Doceniam również fakt zwrócenia uwagi na możliwe zagrożenia w wymiarze cyberbezpieczeństwa w świadczeniu usług finansowych. Za wartościowy fragment rozprawy uznaję zwrócenie uwagi na proces ewolucji modeli biznesowych w instytucjach finansowych z uwagi na stosowanie nowych technologii.

Wysoko oceniam wielowątkowe ujęcie problemu badawczego. Poruszono bowiem tematykę: uwarunkowania postępu technologicznego, poziomu kompetencji cyfrowych w społeczeństwie, wykluczenia cyfrowego, ubankowienia społeczeństwa oraz konkurencji na rynku finansowych usług cyfrowych. Tak szerokie ujęcie tematu uznaję za bardzo wartościowe.

W pracy naukowej ważne jest, aby korzystać w ujęciu krytycznym z dorobku badawczego poprzedników. Niewątpliwą zaletą rozprawy jest właśnie obszerne wykorzystanie badań obcych. Stanowi to jednocześnie rzetelną podstawę dla przeprowadzenia badań własnych. Zaprezentowano je w rozdziale końcowym.

Kluczowym atutem każdej rozprawy doktorskiej są badania własne. Doceniam wybór metody, przeprowadzone postępowanie badawcze, uzyskane wyniki badawcze oraz ich analizę.

Przeprowadzone badania własne oceniam pozytywnie. Zwraca uwagę staranność zaprojektowania i wykonania badań. Podkreślam zakres badań. Doktorantka wykazała się zatem umiejętnością prowadzenia badań. Wskazano przy tym na ograniczenia poznawcze badań własnych, co świadczy o zachowaniu ostrożności badawczej.

Jednak najważniejszym atutem każdej rozprawy doktorskiej jest rozwiązanie problemu badawczego poprzez realizację celu badawczego oraz weryfikację postawionych hipotez badawczych. W rezultacie przeprowadzonych rozważań teoretycznych, analizy badań obcych oraz zrealizowanych badań własnych uzyskano interesującą diagnozę funkcjonowania sektora usług finansowych z uwagi na wpływ zmian technologicznych. Efekty procesu badawczego oceniam pozytywnie.

Atutem rozprawy są także wnioski aplikacyjne. Sformułowano ich kilkanaście mając na uwadze postęp technologiczny, preferencje klientów oraz konkurencję. Każdy ze zgłoszonych przez Autorkę wniosków uważam za wartościowy, a szczególnie trzecią hipotezę pomocniczą oraz sformułowane wprost wnioski aplikacyjne 2, 7 i 9, które w skrócie prezentuję poniżej:

- zwiększenie poziomu masowej personalizacji usług dopasowanej do preferencji i potrzeb grup klientów opartej na nowych modelach segmentacji klientów,
- stałe promowanie znaczenia cyberbezpieczeństwa w zróżnicowanych zakresach,
- regularne prowadzenie badań z zakresu User Experience z klientami.

Zadaniem recenzenta nie jest jednak wskazywanie jedynie na zalety pracy, ale zgłaszanie również krytycznych uwag i sugestii. Mając na uwadze zalety niniejszej rozprawy, zgłaszam w zakresie merytorycznym następujące uwagi o charakterze dyskusyjnym.

Można sformułować uwagę w zakresie wykorzystania porównań międzynarodowych. Szersza perspektywa analizy problemu badawczego pozwala na uzyskanie większej pewności co do otrzymanych wyników w skali krajowej oraz wskazania na możliwe scenariusze rozwoju polskiego rynku. Mając bowiem na uwadze zaawansowanie polskiego FinTechu warto wziąć pod uwagę dotychczasowe doświadczenia i prognozy dotyczące rynków zagranicznych.

Ponadto, należałoby szerzej uwzględnić finansową ofertę produktów i usług pozabankowych. Dla przykładu: tytuły uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych (np. supermarket funduszy inwestycyjnych mBank), produkty strukturyzowane, a także akcje i obligacje oraz asset management. FinTech doskonale może być wykorzystany w sprzedaży tego typu produktów finansowych. Szczególnie w segmencie zaawansowanych usług finansowych określanych jako Private Banking – Wealth Management. We wskazanym segmencie stosowane jest już od pewnego czasu pojęcie RoboAdvisory, co ma związek z FinTech.

Powracam również do trzeciej hipotezy pomocniczej. Nie może być zweryfikowana pozytywnie z uwagi na to, iż dotyczy przyszłości. Może być natomiast uznana za wartościowy wniosek aplikacyjny.

Zgłoszone uwagi i sugestie mają charakter dyskusyjny, a moja ocena merytoryczna rozprawy pozostaje pozytywna.

KONKLUZJA

Recenzowana rozprawa stanowi oryginalne i interesujące studium naukowego rozwiązania wybranego problemu w zakresie funkcjonowania współczesnego rynku kapitałowego.

Pozytywnie oceniam wiedzę teoretyczną oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Stwierdzam również spełnienie wymogów prawnych stawianych rozprawom doktorskim.

Cel rozprawy uważam za zrealizowany, natomiast proces weryfikacji za udany.

Zgłoszone uwagi formalne i merytoryczne powinny sprzyjać poprawie warsztatu naukowego doktorantki.

Stwierdzam, mając na uwadze kryteria formalne i merytoryczne, że rozprawa doktorska mgr Patrycji Bytner odpowiada wymogom stawianym rozprawom doktorskim i wnioskuję o jej dopuszczenie do publicznej obrony.

